

ਅੱਜ ਦੀ ਘੜੀ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ?

ਹਰਜੋਸ਼ਵਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ, ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਧਰਨੇ ਸਮੇਤ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੜਾਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬਾਜੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਕਿਸਾਨੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ‘ਤੇ ਅਟੱਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ:

1. ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸਿਰੜ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿੱਜਤ, ਬਚਾਅ, ਸਵੈ-ਮਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

2. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸੁਭਾਅ ਨੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

3. ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਹਾਂ ਤੇ ਸੱਖਤ ਠੰਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲੋਕ ਚੜਦੀਕਲਾ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

4. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਬਾਅ, ਡਾਇਸਪੋਰਾ ਅਤੇ ਆਜਾਦ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਖੁੱਜੇ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

5. ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬੀਜੇਪੀ ਟਰੋਲ (ਭਰਮਾਉ) ਅਤੇ ਭਗਤ ਸੈਨਾ ਨੂੰ “ਬਿਰਤਾਂਤ ਜੰਗ” ਵਿਚ ਖਦੇੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਵੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹੇ। ਟਰੋਲ ਦੀ “ਅੰਨਦਾਤਾ” ਨੂੰ “ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ”, “ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਗੋਗ” ਆਦਿ ਦੇ ਠੱਪੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਉਲਟੀ ਹੀ ਪਈ ਹੈ।

6. ਆਰਐਸਐਸ ਦੀ ਘਿਰ ਜਾਣ ਤੇ ਮੰਨ ਲੈਣ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਨੀਤੀ ਲਈ ਝੁਕਾਅ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ‘ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਦਬਾਅ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

7. ਭਾਜਪਾ ਆਰਥਿਕ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ “ਹਿੰਦੂਤਵਾ” ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਵਦੇਸੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ 70 ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੰਦਰਾ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਰਮਿਟ ਰਾਜ ਦਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

8. ਭਾਜਪਾ ਬਹੁਮਤ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ- ਹਰਿਆਣਾ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਯੂ ਪੀ ਆਦਿ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ।

9. 80% ਸੈਨਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਚੀਨ / ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ।

10. ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਹੁਣ ਆਪਣੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਭਾਜਪਾ ‘ਤੇ ਸੇਧ ਕੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

11. ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਣ ਤੇ ਟਕਰਾਅ ਵਧਾਉਣ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

12. ਜੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਗੜਬੜੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ‘ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਮਾਰੇਗੀ। ਲੰਬੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗੜਬੜੀ ਅਤੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਾਏਗਾ।

Website: Trolleytimes.online
Instagram: trolley_times_official
Facebook: trolleytimes
Twitter: timestrolley

ਸ਼ਹੀਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਜ ਅਧੂਰੇ, ਲਾ ਕੇ ਜਿੰਦੜੀਆਂ ਕਰਾਂਗੇ ਪੂਰੇ

kisanekta.in

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਕੁਝ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਅੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ:

1. ਬੀਜੇਪੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ “ਧੱਕੜ” ਅਤੇ “ਕਾਰਪੋਰੇਟੀਏ” ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ ਜੋਖਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ।

2. ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਬਾਅ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

3. ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਪਾਟੇਧਾੜ, ਥਕਾਵਟ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਇਸ ‘ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਹੀ ਲਏਗੀ।

4. ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੱਖੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ‘ਤੇ ‘ਬੈਚਰੀ’ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾ ਰਹੇ ਹਨ।

5. ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਣਾਵੀ ਯੋਧੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੰਮੀ ਦੌੜ ‘ਚ ਆਪਣੀ ਖੁੱਸੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਸਵੰਦ ਹੈ।

6. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ “ਸੁਧਾਰਾਂ” ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮੁਹਿੰਮ ਵੱਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਹਮਅਸ਼ਤਰ ,ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਉਤਾਰਿਆ ਹੈ।

7. ਸਰਕਾਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਕੋਈ ਵਿਚਲਾ ਰਾਹ ਕੱਢਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ “ਸਰਕਾਰ” ਅਤੇ “ਲੋਕਾਂ” ਦੇ ਪਿਛਲੇ 6 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਇਸ “ਘਮਸਾਨੀ ਯੁੱਧ” ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਹੋਣਗੇ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

20 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅਜੋਕੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵੀ ਹਠਧਰਮੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਬਣ ਕੇ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ “ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ” ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਆਪ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ। 20 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸੰਗਰਾਮੀ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ।

ਸਰਕਾਰ ਹਾਲੇ ਬੇਕਿਰਕ ਹੈ, ਪਰ ਲੋਕਾਈ ਵਿਚ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਅਦਾਨੀ ਅੰਬਾਨੀ ਵਰਗੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਪੱਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਝੂਠੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਫੇਕੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੱਥ ਬੰਨ ਕੇ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਸ ਲੋਕ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲਾਂ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦੱਸ ਕੇ ਭੰਡ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਪਣੇ ਦੰਤੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਖ਼ਾਤਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਸਲੋਕ “ਨਿਸਿ ਦਿਨੁ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਰਾਨ ਸਮਝਤ ਨਹ ਰੇ ਅਜਾਨ।। ਕਾਲ ਤਉ ਪਹੂਚਿਓ

ਭੈ ਕਾਕੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ ॥

ਹੇ ਮਨ, ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਵੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਡਰਾਵਿਆਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਝਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝ।

ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

1. ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਧਨੇਰ, ਬਰਨਾਲਾ, 65
2. ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ, ਖਿਆਲੀ ਚਹਿਲਾਂ, 45
3. ਜਨਕ ਰਾਜ, ਧਨੌਲਾ, 60
4. ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ, ਭੰਗੂ ਖਟੜਾ, 55
5. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ
6. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਝਮਟ, 32
7. ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ, ਬੱਚੋਆਣਾ, 60
8. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਭਿੰਡਰ ਖੁਰਦ, 80
9. ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਲੱਲੀਆਣਾ, 57
10. ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਰਪੁਰ
11. ਗੁਰਮੇਲ ਕੌਰ, ਚੰਦ ਪੱਤੀ, 70
12. ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਗੰਗਹੋਰ
13. ਅਜੇ ਮੋਰ, ਸੋਨੀਪਤ, 32
14. ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ, ਸੋਨੀਪਤ
15. ਕਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਉਝਾਣਾ, 60
16. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਖੇਟੇ, 48
17. ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਝਾੜੋਂ
18. ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਭੱਦੇਵਾਲ, 76
19. ਰਾਮ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਨੋ
20. ਮੱਖਣ ਖਾਨ, ਭਿੰਡਰ ਕਲਾਂ, 45
21. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਕੁੰਡਾਲਾ, 67
22. ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਸਫੇਰਾ, 68
23. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਫੇਰਾ, 22
24. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਢੰਡਿਆਣਾ
25. ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਪੋਪਨਾ
26. ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਕਰਨਾਲ, 65
27. ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਫੱਤਾ ਮਲੂਕਾ, 25
28. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ
29. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ, ਸੰਗਰੂਰ
30. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ
31. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਨਾਲ, 60

ਇਹ ਸੂਚੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਨਿ ਕਹਾ ਜੈਹੈ ਭਾਜਿ ਰੇ ॥” ਦਾ ਸਾਰ ਤੱਤ “ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਲ ਦੀ ਫ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ” ਵੀ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ

ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੇਖੇ ਕਰ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੱਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਆਝੂਤੀਆਂ ਤੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਛਾਧੇ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਕਦੇ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰੋਕੀ ਗਈ, ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਰ ਹਥਕੰਡਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ‘KisanEktaMorchha’ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੇਜ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਲੋਕ ਕਾਰੋਪਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੁੱਬੜ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਸੁਚੇਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿੱਦੜ ਘੁਰਕੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ।

ਮੋਬਾਇਲ ‘ਤੇ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਨ ਲਈ

ਕੋਡ ਸਕੈਨ ਕਰੋ:

ਈਮੇਲ:

timestrolley@gmail.com

Kisanekta.in

ਮੌਜੂਦਾ ਉਭਾਰ ਤੇ ਵੋਟ ਤੰਤਰ

ਨਵਯੁਗ ਗਿੱਲ, ਨਿਊ ਯੌਰਕ

ਮੌਜੂਦਾ ਉਭਾਰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹਕੂਮਤ ਡੰਡੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਸਿਰਫ਼ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਵੋਟਾਂ ਵਾਲੇ ਚੋਣ ਤੰਤਰ ਦੇ ਰੱਸੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਖਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅੰਕ ਗਣਿਤ ਦਾ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫ਼ਿਰ ਲੋਕ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਅੰਨੇ ਹੋਏ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸਬਕ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਹੁਨਰ

ਜਤਿੰਦਰ ਮੌਹਰ, ਮੋਹਾਲੀ

ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੱਥ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਚੋਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਰਮਾ-ਗਰਮੀ ਹੋ ਗਈ। ਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਚੋਬਰ ਨੇ ਰੱਥ ਦੇ ‘ਖ਼ਿਲਾਫ਼’ ਕੁਝ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੁੰਦਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ। ਚੌਥਾ ਚੋਬਰ ਨਿਰਪੱਖ ਰਿਹਾ।

ਹਲਕੀ ਬਹਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਫ਼ੋਹਰ ਸੱਥ ਵਿੱਚੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਏਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਚਾਚਾ ਸੱਥ ਵਿੱਚ ਆ ਖੜਿਆ। ਚਾਚਾ ਦੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਭਤੀਜੇ ਨੇ ਚਾਚੇ ਕੋਲ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਰੱਥ ਦੇ ‘ਖ਼ਿਲਾਫ਼’ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਫ਼ੋਹਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਾਈ। ਚਾਚੇ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ, “ਉਹ ਤੂੰ ਛੱਡ ਬੀ ਰੱਥ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ...ਐਂ ਦੱਸ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਸੋਹਣੇ ਓੜ੍ਹੇ (ਸਿਆੜ) ਕੌਣ ਕੱਢ ਸਕਦੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਮਾ ਕੌਣ ਐਂ ਪਿੰਡ ‘ਚ?”

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨੋ ਚੋਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਸੋਹਣੇ ਸਿਆੜ ਕੱਢਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੇਰਾ ਪਿਉ ਵਾਂਞੇ ਜਾਂਦਾ ਬੱਸ ਦੀ ਟਾਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, “ਕਾਹਦਾ ਪਿੰਡ ਐ ...ਸਿਆੜ ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਨੀ ਕੱਢਣੇ ਆਉਂਦੇ ...ਟੇਢੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ।”

ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਆਲੇ ਚੋਬਰਾਂ ਦਾ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਚਾਅ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਬੇਰਹਿਮ ਕਾਗਜ਼ੀ-ਟੁਕੜਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਹੁਨਰ ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਰਤ ਨੇ ਨਿਖਾਰਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਸੁਭਾਰੀ ਘੜੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆਲੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਫ਼ੋਹਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੱਥ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੀ ਕਰਦਾ ...ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਐ!”

ਵਾਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ

ਸਵਰਾਜਬੀਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਟਿ੍ਬਿਊਨ ਵਿੱਚੋਂ

ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ ਚੁਭੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ; ‘ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ’ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਾਚਾ) ਦੀ ਸਹੇੜੀ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਹਰਨਾਮ ਚੰਦ (ਨੂਆ ਫਾਂਸੀਵਾਲਾ), ਰਹਿਮਤ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੇ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹਨ ਤੇ ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਕੱਟਦੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼-ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ, ਜੱਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ’ਚ ਚਲਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ, ਡਿੱਗਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਤੜਫ਼ਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸਮਾਂ ’ਤੇ ਲੱਗੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ, ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਟੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਤੜਫ਼ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ, ਫਾਂਸੀ ’ਤੇ ਝੂਲਦੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ, 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਫੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ, 1970ਵਿਆਂ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੇ ਰੁਲਣ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ, 1980ਵਿਆਂ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਅਤੇ 1984 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲਣ ਵਾਲੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਡੁਬੋਏ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ, ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਗਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪੱਛੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੇਇਤਫ਼ਾਕੀ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿਰਤੀ ਕਵੀ ਸ਼ਮਸਦੀਨ ‘ਸ਼ਮਸ’ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, “ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਬੇਇਤਫਾਕੀਆਂ ਨੇ/ਤਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਸ਼ੇਮਾਨ ਯਾਰੋ।”

ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ

ਕੱਲ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ 24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਰੋਜ਼ 11-11 ਬੰਦੇ ਬੈਠਣਗੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੇ 23 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਏਗਾ, ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟਾਇਮ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ

25, 26 ਤੇ 27 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੇ ਲਈ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟੋਲ ਫ੍ਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ

26 ਤੇ 27 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਐਨ.ਡੀ.ਏ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਘਿਰਾਉ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਪਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ

27 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ‘ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ’ ਕਰਨਗੇ, ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਥਾਲੀਆਂ ਖੜਕਾ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ।

ਟਿਕਰੀ ਦੀ ਰਸੋਈ ‘ਚੋਂ...

ਨਵਕਿਰਨ ਨੱਤ, ਟਿਕਰੀ ਮੋਰਚਾ

“ਭੈਣੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਸੀ ਮੋਰਚੇ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਟਾ ਵੀ ਨੀ ਸੀ ਗੁੰਨਣਾ ਆਉਂਦਾ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਰੋਟੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਫੁੱਲਦੀਆਂ ਨੇ...” ਮੈਨੂੰ ਗਰਮ ਗਰਮ ਰੋਟੀ ਫੜਦਿਆਂ ਉਸ 23-24 ਸਾਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ। “... ਬਸ ਅਜੇ ਗੋਲ ਨੀ ਬਣਨ ਲੱਗੀਆਂ।”

“ਪਰ ਬਾਈ ਆਹ ਮੋਦੀ ਕਦੋਂ ਮੰਨੂ?” ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਪੇੜੇ ਕਰਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਤਵੇ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਚੁੱਕ, ਘੀ ਲਾਉਂਦੇ ਉਸ 45 ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਈ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਫੱਟ ਦੇਣੇ ਆਖਿਆ, “ਜਿੰਦਣ ਇਹਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਗੋਲ ਬਣਨ ਲੱਗ ਗਈਆਂ।” ਤੇ ਇਹ ਸੁਣ ਸਾਰੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ।

“ਆਹੋ, ਬਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਜਵਾਂ ਸਹੀ ਐ!” ਮੈਂ ਬਾਈ ਦੀ ਕਹੀ ‘ਚ ਆਪਣੀ ਹਾਂ ਮਿਲਾਈ।

ਅੱਗੋਂ ਬਾਈ ਕਹਿੰਦਾ, “ਰਾਜੇ, ਪਹਿਲੋਂ ਰਾਤ ਬਰਾਤੇ ਘਰ ਜਾਈਦਾ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਨੂੰ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਨੂੰ ਠਾ ਕੇ ਕਹੀਦਾ ਸੀ ਬੀ ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਾਹ ਦੇ। ਓਦੋਂ ਲਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਖਾਸ ਗੱਲ ਐ। ਪਰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਾਉਣੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਐ।”

ਐਨੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਥਾਲੀ ਚ ਸਬਜ਼ੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ 60-65 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰੀ ਥਾਲੀ ਚ ਸਬਜ਼ੀ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤੀ।

ਤੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਦਿੱਲੀਓਂ ਆਏ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਬਾਈ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਆਪਕੀ ਫੋਟੋ ਖੀਚ ਲੂ?”

ਬਾਈ ਥੋੜਾ ਸੰਗ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, “ਖੀਚ ਤਾਂ ਲੈ ਪਰ ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੇ ਨਾ ਪਾਈਂ। ਜੇ ਥੋਡੀ ਭਾਬੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਈ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਮੁੜ ਕੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਔਖਾ ਹੋਜ਼ਾ।”

ਫੇਰ ਹਾਸਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਦਿੰਜ ਹੀ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਢਹਾਕੇ ਮਾਰਦਿਆਂ ਓਹਨਾਂ 20-25 ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਲਾਹ ਲਈਆਂ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਉੱਠੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਆਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, “ਆ ਗਈ ਥੋਡੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ?”

“ਜੀ ਮਤਲਬ” ਮੈਂ ਸਵਾਲੀਆ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਓਹਨਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

“ਆਹੋ ਭਾਈ, ਅੱਗੇ ਕੁੜੀਆਂ-ਜਨਾਨੀਆਂ ਬੰਦਿਆ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਵਾਓਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ। ਆ ਦੇਖ ਲੋ ਅੱਜ ਉਲਟਾ ਅਸੀਂ ਖਵਾ ਰਹੇ ਅਾਂ। ਥੋਡੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਹੋ ਈ ਗਈ।” ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ‘56 ਇੰਚ’ ਜਿੰਨੀ ਮੁਸਕਾਨ ਸੁੱਟ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾ ਆਪਣੀ ਟਰਾਲੀ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਦਾਨੀ

ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਤਰਨਤਾਰਨ

ਅਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਰ ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਖੂਬ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੂਹ ਨੇ ਹਾਲੇ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ।

ਅਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲਾ 2005 ਈ: ਵਿੱਚ ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ ਬਣਾਏ 2 ਲੱਖ ਟਨ ਸਮਰੱਥ ਦੇ ਸਾਈਲੋ ਗੁਦਾਮਾਂ ਨਾਲ਼ ਹੋਇਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੰਡਾਰ ਕੀਤੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਅਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਐਫ ਸੀ ਆਈ ਤੋਂ ਕਿਰਾਇਆ ਵਸੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਵਪਾਰੀਆਂ, ਆੜੂਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਲੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਉੱਪਰ ਸੱਟ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਟਰਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਦਾਣੇ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੰਗਲੋਰ ਤੇ ਚੈਨਈ ਦੇ ਫੀਲਡ ਡੀਪੋਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਲਾਕ ਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ, 30000 ਟਨ ਅਨਾਜ ਮੋਗਾ ਤੇ ਕੈਥਲ ਦੇ ਬੇਸ ਡੀਪੂਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਟਰੇਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ। 2016 ਵਿਚ ਐਫ. ਸੀ. ਆਈ. ਨੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿਚ 25000 ਟਨ ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲਾ ਸਾਈਲੋ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਗਤ 35 ਕਰੋੜ ਸੀ।

ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੰਟੇਨਰ ਸੰਭਾਲ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। 2019 ਵਿਚ ਅਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੇ ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਨੇੜੇ ਕਨੇਚ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਕੰਟੇਨਰ ਡੀਪੂ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਅਦਾਨੀ ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। 25 ਜੂਨ 2020 ਨੂੰ ਅਦਾਨੀ ਨੇ ਇਸ ਡੀਪੋ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਏਪੁਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਮਲਟੀ ਮਾਡਲ ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਪਾਰਕ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਇਹ ਪਾਰਕ 2017 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਾ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਅਦਾਨੀ ਦੀ ਹੀ ਨਿੱਜੀ ਮੁੰਦਰਾ ਬੰਦਰਗਾਹ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ ਜੁੜਨਾ ਸੀ।

ਅਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੂਹ ਹਾਲੇ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਥਰਮਲ ਬਿਜਲੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਪਗ ਪੰਜ ਲੱਖ ਟਨ ਕੋਲਾ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦੀ ਥਰਮਲ ਕੋਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰੀ ਵਧੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਥਰਮਲ ਬਿਜਲੀ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਮੂਹ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਵਧੇਗੀ। ਇਸੇ ਸਾਲ 24 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅਦਾਨੀ ਪਾਵਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 3 ਰੁਪਏ 59 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 15 ਜੂਨ 2021 ਤੋਂ 30 ਅਗਸਤ 2021 ਤੱਕ ਝੋਨੇ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ 6100 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਟਰੈਕਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੋਲਰ ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਅਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਅਡਾਨੀ ਗਰੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਲਾਂਟ ਲਾਇਆ ਜਿਸ ਦੀ 100 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਅਜਿਹਾ ਤਜ਼ਰਬਾ ਬੰਜਰ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਵਾਹੀ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਪਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਲਾਂਟ ਲਈ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਸਰਦਾਰਗੜ੍ਹ, ਚੁੱਘੇ, ਕਰਮਗੜ੍ਹ ਤੇ ਬੱਲੂਆਣਾ ਦੀ 641 ਏਕੜ ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ 270 ਕਿਸਾਨਾਂ ਪਾਸੋਂ 30 ਸਾਲ ਲਈ ਠੇਕੇ ’ਤੇ ਲਈ ਗਈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਦਾਨੀ ਸਮੂਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਪਸਾਰ ਕਰੇਗਾ, ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਟਿਕਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤਾਂ ਲੀਜ਼ ਉੱਪਰ ਲੈਣੀਆਂ ਹੀ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਜਿੰਨੀ ਚਿਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੋਕ ਵਿਰਾਸਤ ਯਾਦ ਹੈ, ਉਨੀ ਦੇਰ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਝਾਂਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਤੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਕਿਵੇਂ ‘ਕੰਪਨੀ ਬਹਾਦਰ’ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਇਸੇ ਖਤਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ।

ਕੁਲਵੀਰ ਕੌਰ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀ

ਸੰਗੀਤ ਤੂਰ , ਟਿਕਰੀ ਮੋਰਚਾ

ਕੁਲਵੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਮਾਜਸ਼ਾਸ਼ਤਰ ਵਿਚ ਐਮ ਏ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਭੂਰੀ ਸ਼ਾਲ ਸਿਰ ਤੇ ਵਲੇਟੀ ਉਹ ਘਰਾਂਚੇ ਪਿੰਡ ਅੰਦਰ ਬਣੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ। 23 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਦੇਖ ਸਕਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਉਹ ਬੀ ਐਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਰਿਸਜਰਵਡ ਕੈਟੇਗਰੀ ਵਿਚ ਫੀਸਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਡਿਸਟੈਂਸ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਐਮ ਏ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗਰਮੀਆਂ ਚ ਝੋਨਾ ਲਵਾਉਣ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। 25 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਚ ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਬਸ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। “ਧਰਨਿਆਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ। “ ਦਲਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਪੁਰਜੇ ਹਾਂ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਧਰਨੇ ਤੇ ਗਈ ਤਾਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਣਨਗੀਆਂ”, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੀਆਂ ਨੇ। “ਵਿਆਹ ਕਰਨੇ ਔਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ” ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

ਕੁਲਵੀਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਰਨਿਆਂ ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੇ ਥਾਣੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਸੁਣਨਯੋਗ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। “ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ - ਅਧਾਰ ਕਾਰਡ ਤੇ ਆਹ ਸਰੀਰ, ਜੀਹਦੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ।” ਕੁਲਵੀਰ ਦੀ ਦਾਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ‘ਚ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣਾ, ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘੋਲ ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਫਿਰ ਹੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਵਗਦੀ ਚਾਲ ‘ਚ ਮੁੜ ਪੈਣਾ ਸਾਡੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ‘ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੈ।

पिज़्ज़ा-फुट मसाजर से परे सुक्खा की सेवा

नवकिरन नत्त, टिकरी मोरचा

सिंघू बॉर्डर पर मौजूद किसान आंदोलन में हिस्सा ले रहे बुजुर्ग लोगों के लिए खालसा एंड ने बड़ी गिनती में फुट मसाजर इनस्टॉल किये, यह खबर आप में से कई लोगों ने पढ़ी होगी या सुनी होगी। जहां इस तरह की खबरें हमारे प्रोटेस्ट के स्केल के बारे में हमें बताती हैं, वहीं इस आंदोलन में ऐसी भी छोटी छोटी खबरें हैं जो नेशनल मीडिया की नज़रो में नहीं आती, मगर इस आंदोलन को और आर्गेनिक बना देती हैं। जिसमें से एक छोटी सी कहानी है मुस्लिम भाई सुख्खा की, उर्फ़ मोहम्मद इरशाद। इरशाद पटियाला में अपनी एक छोटी से हेयर ड्रेसर की दुकान चलाते हैं। पिछले दिनों सिंधु बारडर पर घूमते समय अचानक मेरी नज़र एक ट्राली पर टगे पोस्टर पर गयी जिस पर पंजाबी में लिखा था किसान आंदोलन की हिमायत में मुस्लिम भाई सुखखा उर्फ़ मद इरशाद हेयर ड्रेसर पटियाला की तरफ से सेवाहित में बुजुर्गों के शरीर की मालिश की जाती है - फोर्ड कंपनी के सामने। यह पोस्टर देखकर मैं एकदम रुकी। ट्राली के सामने छोटे से स्टूल पर अपना काले रंग का बैग रखे और नीचे एक दरी बिछाये हुए पास में इरशाद भाई खड़े थे। जब मैंने उनसे जाकर बात किया तब उन्होंने बताया कि उनको तीन दिन हो गए आये हुए। जब उनसे पूछा गया कि वो तो हेयर ड्रेसर हैं तो फिर यहां पर वो मालिश क्यों करना चाहते हैं। लोगो की तो उन्होंने कहा कि मैं बस सेवा में अपना हिस्सा डालना चाहता हूं। बेशक पेशे के तौर पर मैं एक हेयर ड्रेसर हूं लेकिन यहां क्यूंकि सिख भाई बड़ी तादाद में है तो मैं हेयर ड्रेसर का काम नहीं करना चाहता। सिख लोग बाल काटने को बुरा मानते हैं। मैं आंदोलन में शामिल बुजुर्गों की, जो कई दिनों से घर का आराम छोड़ कर यहां ट्रालियों में सो रहे हैं, मालिश कर के अपना योगदान डालना चाहता हूं। इरशाद भाई ने बताया कि वो तीन दिन और यहां रुकेंगे। जब उनसे पूछ गया कि मीडिया तो प्रचार कर रहा है कि यह सिर्फ पंजाब के किसानों का आंदोलन है तो आप यहां क्या कर रहे हैं, जबकि किसानी आपका पेशा तो नहीं है। उन्होंने कहा कि यह किसान भाई हमारी वजह से ही आज यहां पर हैं। ये सिर्फ किसान भाइयो का मुद्दा नहीं है। अगर कल को फसल प्राइवेट कम्पनिया खरीदेंगी तो हमारे लिए भी महंगाई बढ़ जाएगी। इस वजह से यह हमारा ही मुद्दा है और आज जब किसान भाई आगे होकर लड़ रहे हैं तो हमारी भी ज़िम्मेदारी बनती है कि हम अपना योगदान डालें, मैं बस वही योगदान डालने के लिए आया हूं। बस मुझे सेवा करनी थी और वही सेवा मैं आज यहां कर रहा हूं।

दोस्तों ऐसी कई कहानियां इस आंदोलन के कोने कोने में छिपी हैं और यही इस आंदोलन की खूबसूरती है।

किसान आंदोलन का राष्ट्रव्यापी स्वरूप!

मुकेश कुलरिया, बीकानेर

मोदी सरकार के तीन कृषि बिलों के विरोध में अगस्त में पंजाब से शुरू हुआ किसान आंदोलन अपने अगले पड़ाव में दिल्ली सीमा पर पहुंच गया है। चौथे हफ्ते में पंजाब, हरियाणा और पश्चिमी उत्तर प्रदेश के किसान दिल्ली की टिकरी, सिंधु, और गाज़ीपुर सीमा पर डेरा डाले हुए है जबकि राजस्थान और गुजरात के किसानों ने राजस्थान-हरियाणा की शाहजहांपुर सीमा पर चक्काजाम किया हुआ है! सरकार इन बिलों के ज़रिए कृषि क्षेत्र में कोपोरेट की सबसे बड़ी और सुनियोजित घुसपैठ का रास्ता तैयार कर चुकी है जिसमें 21वीं में भारत में खेती-किसानी के

काम को बड़ा धक्का लगा है! गौरतलब है कि इस आंदोलन को सिर्फ़ पंजाब का आंदोलन साबित करने की पुरज़ोर कोशिश सरकार और गोदी मीडिया कर रही है, जिसके मूल में एक बात स्थापित होती है जो किसान चुप है और किन्ही कारणों से सड़कों पर नहीं उतर पाए है, उनकी चुप्पी को सरकार और मीडिया तीन कृषि बिलों का समर्थक मानने-बताने को आतुर है! इस दौर की यही सच्चाई है! पहली बार नहीं है कि आपको विरोध मुखर तरीके से करना होगा! वरना आपको सत्तासीन ताकतों द्वारा अपना समर्थक मान लिया जाएगा।

शहीद-ए-आज़म भगत सिंह ने जिस तरह अंग्रेज़ी हुकूमत के बहरों को सुनाने के लिए असेम्बली में धमाका किया था, उसी विरासत से निकले पंजाब के किसानों ने सरकार- गोदी मीडिया के प्रोपेगेंडा के तिलिस्म को तोड़ने के लिए पंजाब की सड़कों को विरोध प्रदर्शनों से पाट दिया है और अब यह दिल्ली की चौखट पर दस्तक दे चुका है! इसे नज़रंदाज़ करना अब सरकार-गोदी मीडिया के लिए नामुमकिन है। इस किसान आंदोलन को सिर्फ़ पंजाब का या/और इन कृषि बिलों को सीमित करके नहीं देखा जा सकता है जिसकी कई वजहें है।

पहला, आज़ादी के बाद देश को खाध्यांनों में आत्मनिर्भर बनाने के लिए 70 के दशक में पंजाब में ग्रीन रीवोल्यूशन के चलते फ़र्टिलायज़र्ज़ और पेस्टिसायड्ज़ ने पंजाब की ज़मीन, पानी और लोगों को जिस कदर नुकसान पहुंचाया है, जिसकी परिणिति “कैन्सर ट्रेन” और मायग़्रेशन के रूप में हुई है। पंजाब ने देश को खाध्यांन आपूर्ति के चलते जो नुक़सान झेला हो, उस पर बहुत कम बात होती है लेकिन उनकी अपेक्षाकृत सम्पन्नता से सभी सरकार-मीडिया को रश्क हो रहा है! जब विदर्भ का किसान दशकों से आत्महत्या कर रहा है तो देश की सत्ता और उनके पिछलग्गुओं की आँखों की कोर ना नम हुई! रिरियाते और हाथ फैलाते हुए किसान को देखने की आदत पाले हुए सत्ताधारियों को तनी हुई मुट्ठियां पच नहीं पा रही है।

दूसरा, यह आंदोलन हाल ही के किसान आंदोलनों जैसे 2017 में राजस्थान का किसान आंदोलन, 2018 में मध्यप्रदेश का किसान, 2019 का महाराष्ट्र के किसानों का लॉग मार्च की कड़ी में देखा जाना ज़रूरी है। ये सभी आंदोलन समग्र रूप से कृषि क्षेत्र में गहराते संकट और किसानों के गुस्से के प्रमाण है। आज की पीढ़ी के लिए पहला मौक़ा है जब इन आंदोलनों के ज़रिए किसान अपनी आवाज़ इस स्तर तक बुलंद कर रहा है। कोरोना के चलते लगाए गए ाौर-ज़रूरी लाक्डाउन और आर्थिक मंदी के चलते अब गरीब मज़दूर-किसान में हर जगह बहुत गुस्सा है, लेकिन ऊपर बताए आंदोलनों ने इन गुस्से को राजनैतिक सुर दिया है।

तीसरा, इस आंदोलन में पहले दिन से टोल प्लाज़ा की घेराबंदी कर टोल फ़्री बनाना और अड़ानी-अम्बानी पर निशाना साधकर किसान आंदोलन ने एक बेहतरीन दांव खेला है! सरकार की कोरोना के चलते आर्थिक नाकेबंदी के चलते हुई परेशानियों के सामने इस नाकेबंदी ने सरकार-कोर्पोरेट का गठजोड़ की अकादमिक-बौद्धिक अभिव्यक्ति का आम जनमानस द्वारा इस्तेमाल करना एक बड़ा राजनैतिक परिपक्वता का प्रमाण है।

चौथा, इस आंदोलन ने देश में सत्ता के केंद्रीकरण और केंद्र-राज्य के रिश्तों पर भी बात हो रही है। मोदी सरकार के अलोकतांत्रिक रवैए ने जनता के बड़े हिस्से को बात-बेबात पर कटघरे में खड़ा दिया है जिसमें अपनी जायज़ और सम्बिधानसम्मत माँगो के चलते आपको एक नागरिक के बरक्स आपके धर्म, लिंग, क्षेत्र, भाषा और विचारधारा के आधार पर सिर्फ़ इसलिए बदनाम-परेशान किया जाता है वे सरकार की ख़िलाफ़त में है। सत्ताधारी पार्टी और देश के बीच इतनी पतली-धुंधली लकीर कभी ना रही, जैसी अब है। “इंदिरा इस इंडिया. इंडिया इस इंदिरा” के बाद ये पहला मौक़ा है जब सत्ताधारी दल, सरकार और उनके समर्थकों की भीड़ गोदी मीडिया के साथ मिलकर डर का ऐसा मायाजाल रचा है, जिसके दम्भ पर इन्हें लगता है कि उन्हें लगता है कि वे हमेशा सत्ता में ही बने रहेंगे। हबीब जालिब के शब्दों में -

तुम से पहले वो जो इक शख्स यहाँ तख़्त-नशीं था उस को भी अपने ख़ुदा होने पे इतना ही यक़ीं था अब जब सरकार में इस दम्भ को तोड़ने “नया किसान” आया है जो अपने हक़ की लड़ाई आँख में आँख मिलाकर लड़ रहा है जिससे पार पाने की तरकीब अभी तक सरकार नहीं सूझा पाई है। इस सरकार में कई आंदोलन हुए है, जिन्हें सरकार ने प्रॉपगैंडा और स्टेट रेप्रेसन से दबा दिया है, या कुछ आंदोलन कुछ वक्त बाद ख़त्म से हो गए। इस आंदोलन की सबसे खूबसूरत बात है कि किसान पूरी तैयारी-तसल्ली से बैठे है। हालाँकि आंदोलन के दौरान अब तक 30 से ज़्यादा किसानों की शहादत हो चुकी है लेकिन आंदोलनकारी इस सरकार के अड़ियल रवैए से परिचित है और वे इस लम्बे आंदोलन के लिए तैयार है। इस आंदोलन का भविष्य इस देश में ना सिर्फ़ खेती-किसानी बल्कि जन आंदोलन के तौर-तरीकों और जान भागीदारी के नए समीकरण बनाने के लिहाज़ से भी रोचक होगा। जिस तरह पंजाब के किसानों ने देश के किसानों को एक रास्ता दिखाया है, उम्मीद है कि राजस्थान, हरियाणा, उत्तर प्रदेश, मध्य प्रदेश और गुजरात की तरह और राज्य के किसान शामिल होंगे और इस लड़ाई को मुकम्मल अंजाम तक पहुँचाएंगे!

1920 से 2020: हुकुमत से टकराता एक गांव

सुखजिंदर महेसरी, सिंधु मोरचा

हरियाणा के गाँव हाबरी का गुरुद्वारा आ गया है। हमारा काफिला कैथल से पानीपत होते हुए दिल्ली की ओर जा रहा है और यहाँ लंगर के लिए रुके हैं।

पंजाब से हमने चीका वाले रासते से हरियाणा में प्रवेश किया और कैथल तक की 40 किमी की दूरी तय करने में हमारा पूरा दिन गुजर गया क्योंकि यहां तक ही हरियाणा पुलिस के साथ पाँच झड़पें हो चुकी हैं। सभी जगहों से भूखे पेट, बाधाओं को पार करते हुए हम साहस से लबरेज होकर आगे बढ़े हैं। हमारे काफ़िले के अधिकांश लोगों ने केवल सुबह की चाय ही पी थी, लेकिन खाया कुछ भी नहीं था। यहाँ गुरुद्वारा में रुकने वाली पहली ट्रॉली वालों ने गुरुद्वारा के व्यवस्थापकों को बताया, “...कारवां दिल्ली जा रहा है जी, लंगर खाना है...”। कुछ कुछ अंधेरा हो चुका है। समय ऐसा है कि गाँव के लोग अपने घर में रात की रोटी का काम निपटा कर सो चुके हैं। गुरुद्वारे के स्पीकर से ग्रन्थि जी की आवाज़ गाँव में फैलती है, “वाहिगुरु - वाहिगुरु - वाहिगुरु! भाई एक कारवां अपने गाँव से गुज़र रहा है। यह सरकार के काले कानूनों के खिलाफ दिल्ली का सामना करने जा रहा है। हमें संगत के लिए लंगर की सेवा करनी है।

आइए हम सब भाई भाई सेवा करें।” स्पीकर की आवाज़ बंद ही हुई है कि गाँव के लोग - नौजवान और औरतें गलियों से गुरुद्वारा की ओर भागे आ रहे हैं। किसी के हाथ में अचार का पीपा है, किसी के हाथ में रोटियां हैं, किसी के पास दूध की बालटी है, किसी के डिब्बे में गुँथा हुआ आटा है, किसी के पास घर की बनी दाल का कटोरा है। सभी गुरुद्वारों में इकट्ठा होते हैं, यहां गांव और कारवां के लोग पूरे जोश में हैं। भट्ठीओं में आग जलती है। चाय, रोटी और दाल के लंगर को चमत्कारिक तरीके से तैयार किया जा रहा है। पांच से सात मिनट में युवा दाल और प्रसादा (रोटी) बांट रहे हैं। लंगर के बाहर खड़ा एक सेवादार कह रहा है, “यह करतार सिंह झब्बर का गाँव है, जिसने गुरुद्वारों को महंतों से मुक्त कराया था, जिन्होंने जनरल डायर की चापलूसी करने वाले गद्दारों को धर्म और समुदाय से खदेड़ने के लिए सम्मेलन आयोजित कर प्रस्ताव पारित किए थे।

उन्होंने ब्रिटिश सरकार के काले रौलट कानूनों के खिलाफ आवाज उठाई थी। उन्हें अंग्रेजों ने काले पानी की सजा सुनाई, कैद किया, लेकिन उन्होंने हौसला नहीं हारा... बस जी, हमारा गाँव इतना सौभाग्यशाली है कि आज फिर से हमें उन लोगों के कंधे से कंधा मिलाकर खड़े रहने का

पलवल: किसान आंदोलन का पांचवा मोर्चा

अखिलेश यादव, पलवल मोरचा

रोना आपदा को अवसर बनाकर मोदी सरकार लगतार जनविरोधी नीतियों को लागू करती जा रही थी, देश के श्रमिकों के श्रम कानूनों में परिवर्तन करने के बाद मोदी सरकार का विनाशकारी अश्र्वमेघी घोड़ा अब खेतों और किसानी को बर्बाद करने के लिए निकल पड़ा इस बार इस विनाशकारी अश्व को रोकने का ऐतिहासिक काम किसानों ने किया। शायद मोदी सरकार को इसकी भान भी ना रहा हो कि इतना बड़ा प्रतिरोध सामने खड़ा हो जाएगा। अब मोदी और उसके मालिक करपोरेट सबके हाथ पांव फूले हुए हैं, वे घबराहट में है। दिल्ली जाने के पांच रास्तों पर लाखों की संख्या पर किसान डट गए है।

इन पांच मोर्चों में से एक है पलवल। वैसे हकीकत में बाकी अन्य चारों मोर्चों से जो खबरें सुनने में आ रही हैं उसके मुकाबले में पलवल मोर्चा काफी कमजोर है। लेकिन 02 दिसम्बर को जब ग्वालियर जिले के डबरा, चिनोर, भितरवार और भिंड जिले के गोहद तहसील के गांवों से बड़ी संख्या में किसान सैकड़ो ट्रैक्टर और अन्य गाड़ियां लेकर निकले थे तब भी शायद किसी ने नहीं सोचा था कि 20 दिन तक वे यहां ऐसे जमे रह पाएंगे। जैसे जैसे दिन बीत रहे हैं किसानों के हौंसले और जीतकर ही लौटने के उनके संकल्प और भी पक्के होते जा रहे हैं।दिन पर दिन किसानों की संख्या भी बढ़ती जा रही है। जिस प्रकार से स्थानीय जनता का जुड़ाव बढ़ता जा रहा है वह इस बात की अश्वति देता है कि अब इस आंदोलन को दबाना या कुचलना शासक वर्ग के लिए इतना आसान नहीं।

अवसर मिला है जो सरकार से टक्कर लेने जा रहे हैं। बस भरोसा रखो, हमारी जीत निश्चित है।” लोग ट्रैक्टर-ट्रॉलियों पर बैठकर जयकारे लगा रहे हैं। काफिले के आगे चल रहे ट्रैक्टर की लाइट दूर तक रोशनी बिखेरती है और लोग अंधेरे को चीरते हुए दिल्ली की ओर बढ़ रहे हैं।

विरोधी कृषि क़ानूनों के खिलाफ अपना आकार बढ़ता

चंद्रपाल सिंह, गाज़ीपुर

कृषि क़ानूनों के खिलाफ आरम्भ हुए किसान आंदोलन को बदनाम करने के लिए संघी पलटन द्वारा चलाये जा रहे कुत्सित प्रचार का उत्तर प्रदेश उत्तराखंड के किसानों ने गाज़ीपुर बॉर्डर पर मोर्चा खोलकर पानी फेर दिया। सिंधु बॉर्डर पर किसानों के पहुंचने के बाद से ही अपनी फितरत के मुताबिक संघ भाजपा और उसका पालतू मीडिया आंदोलन को कभी खालिस्तानियों, नक्सलियों यां केवल पंजाबियों आदि का आंदोलन बता कर किसान आंदोलन को राष्ट्रविरोधी आंदोलन घोषित करने का प्रयास कर रहा था।

सिंधु बॉर्डर पर धरना आरम्भ होने के बाद ही उत्तर प्रदेश से गाज़ीपुर बॉर्डर पर किसानों के पहुंचने का सिलसिला आरम्भ हो गया था।शुरुआत में मोदी सरकार की पुलिस ने किसानों को रोकने की कोशिश की। लाठीचार्ज, वाटर केनन का इस्तेमाल किया। परन्तु किसान पीछे नहीं हटे। हार कर पुलिस ने दिल्ली बॉर्डर को बंद कर दिया और किसान वहीं धरने पर बैठ गए। किसानों ने दिल्ली जाने वाले हाइवे की दो सड़कों को जाम कर सभाएं शुरू कर दीं।तब से लेकर इस आंदोलन में प्रतिदिन भाग लेने वाले किसानों की संख्या में इजाफा हो रहा है। अब धरना स्थल पर नियमित सभा का आयोजन किया जा रहा है। धरना स्थान पर भाकियू के राष्ट्रीय प्रवक्ता राकेश टिकैत, किसान सभा के केंद्रीय कमेटी सदस्य डीपी सिंह, तराई संगठन के जगतार सिंह बाजवा, तेजेन्द्र सिंह विर्क, उत्तर प्रदेश किसान सभा के संयुक्त सचिव चन्द्रपाल सिंह आदि सहित विभिन्न संगठनों के नेता व गणमान्य नागरिक आंदोलनकारियों को संबोधित करने व दिशा निदेशन का कार्य कर रहे हैं।

आंदोलन में भाग लेने के लिए अपनी ट्रैक्टर ट्रॉली लेकर आने वाले किसानों को उत्तर प्रदेश व उत्तराखंड पुलिस प्रशासन जगह जगह रोककर गिरफ्तार कर रहा है।

ਏ ਕਾਨੂਨ ਸਮ্পੂਰਨਤ ਗਲਤ ਹੈਂ

ਪੀ ਸਾईਨਾਥ

ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲਿਏ ਜਾਨੇ ਪਰ ਮੁਝੇਂ ਪੁਰਸ਼ਨਤਾ ਹੈ-ਲੇਕਿਨ ਧਹ ਟਬ ਸੁਢਾ ਬਨਤਾ ਹੈ ਜਬ ਸਰਕਾਰ ਵਾਸ਼ਤਵ ਮੇਂ ਝਸ ਵਿਥਧ ਪਰ ਮੁਝਸੇਂ ਸੰਪਰਕ ਕਰਤੀ ਹੈ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਧਦਿ ਏਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੋ ਮੈਂ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੂੰਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਝਸ ਟਰਹ ਕੇ ਪੈਨਲ ਕੇ ਪੁਰਯੋਜਨ ਕਾ ਕਧਾ ਵਾਸ਼ਤਵਿਕ ਟਰਕ ਸਮਝਤੀ ਹੈ: ਝਸਕਾ ਜਨਾਦੇਸ਼ ਕਧਾ ਹੈ, ਧਹ ਵਾਸ਼ਤਵ ਮੇਂ ਕਧਾ ਦੇਖੇਗੀ, ਝਸਕੀ ਸੰਰਚਨਾ ਕਧਾ ਹੋਗੀ - ਕਧਾ ਧਹ ਵਾਸ਼ਤਵ ਮੇਂ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪੁਰਤਿਨਿਧ਼ਤਵ ਕਰੇਗੀ? ਝਸਕੀ ਸ਼ਿਥਿਤਿ ਕਧਾ ਹੈ (ਕਧਾ ਸਰਕਾਰ ਝਸਕੇ ਨਿਝਕਰ਼ਸ਼ੇਂ ਸੇ ਬਾਘਧ ਹੋਗੀ ?)

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਸੂਰ ਕਮਿਟੀ ਕਾ ਕਿਸੀ ਰੁਪ ਸੇ ਮਾਗੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਨਾ ਚਾਹੂੰਗਾ ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

APMC ਧਾ ਖੇਰ ਅਨੁਬੰਧ ਕਾਨੂਨੋਂ ਕੇ ਆੱਪਰੇਟਿਵ ਮਾਗ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੌਰ ਸੇ OPERATIVE ਮਾਗ - ਸੁਰਕਿਲ ਸੇ ਚਾਰ ਪੂਝ ਕਾ ਹੈਂ। ਜਬ ਸਰਕਾਰ ਕਹਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵਹ ਕਿਸਾਨੋਂ ਕੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੇ 14 ਧਾ 15 ਬਿੰਦੁਆਂ ਮੇਂ ਸੇ 12 ਮੇਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਰਨੇ ਕੋ ਤੈਧਾਰ ਹੈ, ਤੋ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਹ ਬਾਟ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਤੀ ਹੈ ਹੈ ਕਿ ਧੇ ਕਾਨੂਨ ਸਮਪੂਰਨਤ ਗਲਤ ਹੈ । ਏਸਾ ਲਗਤਾ ਹੈ ਕਿ ਝਸ ਟਰਹ ਕੇ ਤੁਰਟਿਪੂਰਨ ਦਸ਼ਤਾਵੇਜ਼ (ਜਿਨ੍ਹੇਂ ਕਈ ਨਾਮੀ ਵਕੀਲੋਂ ਆਰ ਕਾਨੂਨ ਕੀ ਸਮਝ ਰਖਨੇ ਵਾਲੋਂ ਨੇ ਅਸੰਵੈਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਕਿਧਾ ਹੈ) ਮੇਂ 80-90 ਪੁਰਤਿਸ਼ਟ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਅਯੋਗਧ ਹੈ। ਕਧਾ ਆਪ ਅਸੰਵੈਧਾਨਿਕ ਕਾਨੂਨੋਂ ਮੇਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਰ ਸਕਤੇ ਹੈਂ - ਨਹੀਂ, ਆਪ ਤਨ੍ਹੇਂ ਵਾਪਸ ਲੇ ਲੈਂ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਅਬ ਟਕ ਕਾ ਸਬਸੇ ਬਡਾ ਪੈਨਲ ਖੇਰੀ ਪਰ ਆਧਾਰਿਤ ਥਾ, ਜਿਸਨੇ ਆਨੇ ਵਾਲੇ ਦਸ਼ਕਾਂ ਕੇ ਲਿਏ ਮਾਰਟੀਧ ਕ੍ਰੂਸ਼ਿ ਕੇ ਲਿਏ ਏਕ ਖਾਕਾ ਬਨਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਸਬਸੇ ਅਦੁਰਦ ਦਸ਼ਤਾਵੇਜ਼ ਕਾ ਤੁਤਪਾਦਨ ਕਿਧਾ ਥਾ, ਸੁਵਾਮੀਨਾਥਨ ਆਯੋਗ (ਧਾ ਅਧਿਕ ਸਟੀਕ, ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਧ ਕਿਸਾਨ ਆਯੋਗ)। ਤੁਸ ਪੈਨਲ ਨੇ ਜਿਸ ਟਰਹ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਝਤਾ, ਪੁਰਤਿਮਾ ਆਰ ਸਮਝ਼ ਹਾਸਿਲ ਥੀ, ਵਹ ਅਨੁਪਸ ਥੀ ਆਰ ਝਸਨੇ ਨ ਕੇਵਲ ਅਪਨੇ ਸ਼ੋਧ ਮੇਂ, ਬਲਕਿ ਵਧਾਪਕ ਆਰ ਬਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਪਰ ਪਰਾਮਰ਼ਸ਼ ਕੇ ਆਧਾਰ ਪਰ ਕਾਮ ਕਿਧਾ। ਆਰ ਫਿਰ ਮੀ ਝਸਕੀ ਰਿਪੋਰਟੋਂ 16 ਸਾਲ ਸੇ ਸੰਸਦ ਮੇਂ ਅਛੂਰੀ ਆਰ ਅਵਧਵਸ਼ਿਥਤ ਪਡੀ ਹੈਂ। ਧਹ ਏਕ ਤੁਤਕ੍ਰੁਸ਼ਟ ਕਦਮ ਹੋਗਾ ਧਦਿ ਨ੍ਧਾਧਾਲਧ ਸਰਕਾਰ ਕੋ ਸੰਸਦ ਮੇਂ ਚਰਚਾ ਕਰਨੇ ਆਰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੋ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਕੇ ਸ਼ੀਘੁਰ ਕਾਰਧਾਨਿਧਨ ਕੀ ਦੇਖਰੇਖ ਕੇ ਲਿਏ ਏਕ ਪੈਨਲ ਗਠਿਤ ਕਰਨੇ ਕੀ ਸਲਾਹ ਦੇਂਤਾ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

2018 ਸੇ, ਹਮ ਮੇਂ ਸੇ ਕੁਝ ਕਹ ਰਹੇ ਹੈਂ ਕਿ ਸੰਕਟ ਕ੍ਰੂਸ਼ਿ ਕਿ ਸਮਸੁਧਾ ਸੇ ਮੀ ਅਧਿਕ ਵਧਾਪਕ ਆਰ ਗੰਮੀਰ ਹੈ। ਹਮੇਂ ਕ੍ਰੂਸ਼ਿ ਸੰਕਟ ਆਰ ਸੰਬਧਿਤ ਸੁਢ੍ਰੋਂ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਸੰਸਦ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਤੁਰ ਕੀ ਆਵਸ਼ਧਕਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਾਨਨਾ ਹੈ ਕਿ ਝਸਕੀ ਜਰੂਰਤ ਅਬ ਪਹਲੇ ਸੇ ਕਹੀਂ ਜਧਾਦਾ ਹੈ। ਆਰ ਧਧਾਨ ਦੇਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਮੀ ਏਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਤੁਰ ਕੇ ਲਿਏ ਮਾਂਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈ। ਅਗਰ ਏਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੋ ਮੇਰਾ ਮਾਨਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਟ ਕੋ ਹਮਾਰੀ ਸੰਸਦ ਮੇਂ ਏਕ ਪੁਰਥਾ ਕਾ ਤੁਢ਼ਾਟਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਏ, ਜੋ ਕੁਝ ਲੋਕਤੰਤੁਰੋਂ ਕੀ ਵਿਧਾਨਸਮਾਓਂ ਮੇਂ ਕਾਫੀ ਆਸ ਹੈ - ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੁਨਵਾई ਕੀ ਪੁਰਗਾਲੀ। ਜਿਨ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਸੰਕਟ ਕਾ ਸਾਮਨਾ ਕਰਨਾ ਪਡਾ ਹੈ, ਤਨ੍ਹੇਂ ਝਸ ਟਰਹ ਕੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੁਨਵਾई ਮੇਂ ਸੰਸਦ ਕੇ ਮੰਚ ਪਰ ਮੀ ਬੋਲਨੇ ਦੇਂ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਝਨ 3 ਕਾਨੂਨ ਪਰ, ਮੇਰਾ ਮਾਨਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨੋਂ ਕੋ ਅਪਨਾ ਨਿਰਸ਼ਾਨ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਨਾ ਚਾਹਿਏ। ਹਮ ਮੇਂ ਸੇ ਕੁਝ ਨੇ ਤਨ੍ਹੇਂ ਸੁਨਵਾई ਦੇਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਧਧਾਨ ਦਿਧਾ ਹੈ। ਆਗੇ ਬਢਤੇ ਹੁਏ, ਅਗਰ ਵਾਸ਼ਤਵ ਮੇਂ ਕੁਝ ਏਸੇ ਪੈਨਲ ਮੇਂ ਮੇਰੇ ਆਮੰਤੁਰਿਤ ਹੋਨੇ ਕੀ ਸ਼ਿਥਿਤਿ ਤੁਤਪਨ਼ ਹੋਰੀ ਹੈ, ਤੋ ਮੈਂ ਤਨ੍ਹੇਂ ਫਿਰ ਸੇ ਸੁਨੂੰਗਾ ਆਰ ਫਿਰ ਨਿਰਧਧ ਲੂੰਗਾ।

ਟਰਾਲੀ ਟਾਈਮਜ ਕੀ ਹੈ ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਟਰਾਲੀ ਟਾਈਮਜ਼ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਉੱਦਮ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਐਂਫੀਸ਼ੀਅਲ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਉਜਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਮਨਸ਼ਾ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ਼ ਲੋਕ ਮਨ ਦੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਰ ਵਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖ ਪਹੁੰਚ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖਿਆਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੋ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤ ਆਪਸੀ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਵੇ। ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਪੰਛੀ ਝਾਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਾਕੀ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਲਿਖਤਾਂ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਕਿਰਤਾਂ ਹੋਣ ਗੀਆਂ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਟਰਾਲੀ ਟਾਈਮਜ਼ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਲਾਮਬੱਧੀ ਅਤੇ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੈ, ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ-ਹਰਿਆਣਾ ਬਲ ਕਿ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਨਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਹੁਕਮਰਾਨ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੋਕ ਹਿਤਕਾਰੀ ਸੁਰ ਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਜਾਗ ਲਾਈ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਸ ਬੱਝੀ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਿਆਂ ਇਹ ਸਰਵਹਿਤਕਾਰੀ ਸਾਂਝਾ ਅੰਦੋਲਨ ਏਸ ਥਾਂ ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਜ਼ਾਮ ਜਿੱਤ ਹੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

“ਸਭੈ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨ, ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਸੇ ਬਾਹਰਾ ਜੀਓਂ ”

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਏਕਤਾ ਜਿੰਦਾਬਾਦ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਕਾਮੇ: ਗੁਰਦੀਪ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਨਵਕਿਰਨ ਨੱਤ, ਜੱਸੀ ਸੰਘਾ, ਸੁਰਮੀਤ ਮਾਵੀ, ਅਜੈਪਾਲ ਨੱਤ, ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਠੁਕਰਾਲ ਐਂਡ ਟਾਗਰਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਭਿੰਡਰ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

“ਭਾਰਤ ਦੀ ‘ਲਘੂ ਭੂਮੀ’ (ਨਾਜ਼ੀ ਜਰਮਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਕੱਢਿਆ ਪਰਚਾ) ਹੈ ਟਰਾਲੀ ਟਾਈਮਜ਼!” - ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਧੂ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

“ਗੋਦੀ ਸੀਡਿਓ ਕੇ ਦੁਖ਼ਚਾਰ ਕਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਟ੍ਰੌਲੀ ਟਾइम्स”

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

-ਰਵੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

“The launch of ‘Trolley Times’ in 2020 is no less significant than the launch of the ‘Hindustan Ghadar’ in 1913 (which came out in Punjabi and Urdu).”

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

- Orijit Sen, Artist

ਉਹ ਭਾਈ !

ਸਵਾਮੀ ਅੰਤਰ ਨੀਰਵ

੧

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖ

ਕਣਕ ਝੋਨੇ ਜਾਂ ਬਾਜਰੇ ਦਾ ਰੰਗ

ਬਹੁਤ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ

ਧਰਤੀ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲੋਂ

ਸਾਨੂੰ ਕਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ

ਚਿੱਟੀ ਕਪਾਹ ਖਿੜਾਉਣੀ ਵੀ ਆਂਉਂਦੀ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਚਾਲਬਾਜ਼ੀਆਂ ਛੱਡ ਹੁਣ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

੨

ਕਿੰਨੂੰ

ਕੰਡਿਆਲੇ ਰੁੱਖਾਂ ‘ਤੇ ਲਗਦੇ

ਠੰਢਾਂ ਵਿਚ ਪੱਕਦੇ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਤੂੰ ਡਰਾ ਕਿਸਨੂੰ ਰਿਹਾ ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

੩

ਮੱਝ ਦੇ ਚਾਰ ਥਣ ਹੁੰਦੇ

ਦੇ ਕੱਟੀਆਂ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਅਸੀਂ

ਦੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਆਵਦੇ ਲਈ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

ਆ ਲੰਗਰ ਛੱਕ।

हमारे लहू को आदत है

ਪਾਸ਼

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

हमारे लहू को आदत है
मौसम नहीं देखता, महफ़िल नहीं देखता
ज़िन्दगी के ज़श्र शुरु कर लेता है
सूली के गीत छेड़ लेता है

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ. ਆਰ. ਆਰ.

शब्द हैं कि पत्थरों पर बह-बहकर घिस जाते हैं
लहू है कि तब भी गाता है
ज़रा सोचें कि रुठी सर्द रातों को कौन मनाए ?
निमोँही पलों को हथेलियों पर कौन खिलाए ?
लहू ही है जो रोज़ धाराओं के होंठ चूमता है
लहू तारीख़ की दीवारों को उलांघ आता है
यह ज़श्र यह गीत किसी को बहुत हैं --
जो कल तक हमारे लहू की ख़ामोश नदी में
तैरने का आभ्यास करते थे ।

